

Lectura publica in contextul tranzitiei

O analiza la nivelul Bibliotecii Judetene „Dinicu Golescu”

Dupa anul 1989, institutiile de cultura din Romania, inclusiv bibliotecile publice, au trebuit sa se adapteze, din mers, standardelor unui nou sistem socio-economic, situatie fara precedent, cu multe necunoscute.

In fata bibliotecilor publice au aparut numeroase probleme, determinate de schimbarea unor coordonate de activitate, care, la un moment dat, pareau imuabile si care atingeau atat managementul institutiei cat si relatiile bibliotecii publice, vazuta ca organizatie, cu mediul sau intern si extern. Vom face referire numai la cateva:

- democratizarea totala a accesului la informatie a dus la aparitia unor noi interese de lectura, foarte divesificat;
- dezvoltarea sistemului de invatamant, aparitia invatamantului privat, a dus la presiuni culturale in crestere, bibliotecile publice fiind nevoite sa-si diversifice serviciile rapid, pentru a putea satisface, informational, utilizatori din ce in ce mai specializati;
- vechile paradigme s-au schimbat: relatia „cititor – lectura” a fost inlocuita cu relatia „utilizator – informatie”, subliniindu-se astfel accentul pus pe informatie, aceasta intr-un context computerizat, care pune in discutie continutul profesiei de bibliotecar, de asemenea, tot mai mult, titulatura de „biblioteca publica de stat” este inlocuita cu aceea de „biblioteca publica comunitara”, punandu-se astfel accent pe functia esentiala a unei biblioteci publice, aceea de centru informational si educational pentru comunitatea in care activeaza. In ultima instanta, am asistat la realizarea, cel putin formal, a unei noi relatii de putere, administratia publica locala asumandu-si responsabilitatea, in primul rand financiara, de a face sa functioneze eficient un sistem cultural aflat in dificultate;
- mediul extern bibliotecii a actionat de multe ori ostil, datorita factorului economic imprezibil si nestructurat. De exemplu, aparitia sectorului privat in domeniul productiei de carte (edituri, tipografii, societati de difuzare) a insemnat, datorita „supraproductiei” editoriale, pierderea, de catre bibliotecile publice, a controlului asupra aparitiilor editoriale, acest lucru repercutandu-se negativ asupra politicii de completare a colectiilor: preturile cartilor au crescut continuu, alocatiile bugetare ale bibliotecilor publice nefiind corelate cu aceasta crestere exponentiala – rezultatul: in biblioteci intra din ce in ce mai putina carte (in anul 1994, Romania cumpara pentru biblioteci o carte la 22 de locuitori si ocupa ultimul loc in Europa!); lipsa unei legislatii specifice a grevat, uneori grav, activitatea bibliotecilor publice precum si statutul bibliotecarului in societate (Legea bibliotecilor avea sa fie promulgata de abia in anul 2002 si a suscitat, deja, pe buna dreptate, discutii aprinse intre profesionistii bibliotecii); salarizarea bibliotecarilor, a specialistilor in biblioteca, a continuat sa fie scazuta, nemotivanta, ceea ce a dus la plecarea din acest domeniu a unor oameni de mare valoare, fenomen cu repercursiuni negative asupra activitatii si dezvoltarii bibliotecilor publice ca institutii de cultura reprezentative;
- orientarea bibliotecilor publice din Romania catre sistemul omolog european necesita racordarea, dar si indeplinirea unor standarde care vizau elemente privind dotarea, informatizarea, precum si functionarea unei asociatii, care sa cuprinda bibliotecile publice ca institutii, ca si profesionistii care activau in aceste institutii. Astfel a aparut ANBBPR-ul, care de-a lungul celor cativa ani de activitate a actionat tocmai in sensul

racordarii la organizatiile europene de profil. Din pacate, in acest sens, decalajele intre diferite zone ale tarii se mentin ridicate.

Am mentionat aici numai cateva dintre provocarile la care bibliotecile publice din Romania au trebuit sa raspunda in ultimii ani, lista putand fi „imbunatatita” substantial. Toate aceste probleme au trebuit abordate si de catre Biblioteca Judeteana Arges, lucrurile complicandu-se in anul 1993, an in care sediul in care functiona a fost atribuit Curtii de Apel care deservea judetele Arges si Valcea. Ca urmare a acestei hotarari s-a trecut la realizarea unui nou local de biblioteca, inaugurat oficial la 8 martie 2003. In toata aceasta perioada, biblioteca a continuat sa activeze in vechiul sediu., in conditii destul de grele, reusind insa rezultate semnificative.

In acest sens, cateva date si corelatii statistice consideram ca sunt de interes. Astfel, la 31 decembrie 1989, patrimoniul bibliotecii insuma 321.926 unitati de biblioteca, iar biblioteca inscria peste 15.000 de cititori. La nivelul anului 1989 achizitia de carte a insumat 12.032 noi volume. Dintre acestea, 5.111 volume, adica 42.5 la suta erau de resortul beletristicii. Aceste volume au costat, la nivelul anului 1989, 223.718 lei. Este stiut faptul ca, pana in anul 1990, sistemul de achizitie, de identificare a aparitiilor editoriale anuale putea fi controlat de catre bibliotecile publice pe baza planurilor care se faceau pentru anul urmator – pe baza ofertelor editurilor de stat.

Incepand cu anul 1990, sistemul acesta a devenit haotic, foarte multe edituri particulare nefacandu-si publice ofertele. Acest fenomen s-a cumulat cu cresterea continua a preturilor la carte. Cu toate aceste dificultati, Biblioteca Judeteana Arges a reusit in perioada 1990-1997, o medie anuala de aproximativ 10.000 de volume achizitionate. O comparatie semnificativa : daca in anul 1990 cele 8.146 volume achizitionate au costat 242.287 lei, in anul 1997 cele 10.366 volume achizitionate au costat 166.226.649 lei.

Perioada care a urmat, 1998-2002, datorita problemelor financiare, dar si implicarii in construirea noului sediu al bibliotecii (care va costa in final aproximativ 43 miliarde lei) numarul unitatilor de biblioteca achizitionate va scadea, trebuie luate in considerare si donatiile de care biblioteca a beneficiat, rezultand de aici faptul ca eforturile financiare ale Consiliului Judetean Arges au fost degrevate de anumite sume, destul de consistente. Cu toate aceste dificultati, patrimoniul real al Bibliotecii Judetene Arges era la 31 decembrie 2002 de 400.898 unitati de biblioteca.

Este evident faptul ca bibliotecile publice din Romania nu au putut cumpara in acesti ani de tranzitie tot ce ar fi fost necesar, reglementarile Legii bibliotecilor in acest domeniu ramanand un deziderat (art.40, alin. 12 specifica: „cresterea anuala a colectiilor din bibliotecile finantate din fonduri publice trebuie sa fie de minim 25 de documente specifice la 1.000 de locuitori”). In opinia noastra, ceea ce a contat foarte mult in aceasta etapa a fost valoarea patrimoniului bibliotecilor, precum si managementul, care a reusit sa puna in circulatie fondul de documente specifice existent. Acest lucru s-a intamplat si la nivelul Bibliotecii Judetene Arges care a reusit sa ajunga, pe parcursul anului 2001, la 22.000 de utilizatori inscrisi, care au imprumutat 370.299 documente specifice de biblioteca. Cresterea este impresionanta daca amintim faptul ca, de exemplu, in anul 1994, biblioteca inscria 12.188 utilizatori si imprumuta 355.374 documente specifice de biblioteca. Ceea ce este si mai important este faptul ca indicele de circulatie a fondului s-a apropiat de 1, ceea ce denota atat valoarea lui, determinata de racordarea eficienta la cererea de informatii, cat si existenta unei strategii care a dus la atragerea a noi utilizatori, pe baza unei politici de completare a fondurilor realista.

Structura socio-profesionala a celor 22.000 de utilizatori inscrisi in anul 2001 (in anul 2002 biblioteca a functionat pana la 1 august, fiind apoi inchisa pentru operatiunea de mutare in noul sediu) ne arata ca procentele cele mai mari apartin elevilor si studentilor 46,9 la suta respectiv 25,3 la suta din totalul utilizatorilor inscrisi. Acestia sunt urmati de utilizatorii cu profesii intelectuale 6,9 la suta. Aceasta situatie credem ca se datoreaza faptului ca, in special in municipiul Pitesti, a crescut, datorita liberalizarii invatamantului, numarul de studenti (peste 20.000), ceea ce a determinat o mai mare frecventare a bibliotecii de catre aceasta categorie socio-profesionala, aceasta in conditiile in care bibliotecile universitare nu s-au putut racorda, foarte rapid, la o „piata” informationala in continua dezvoltare.

Pentru elevi, biblioteca judeteana a insemnat, de multe ori, singura posibilitate de a se informa, in conditiile in care bibliotecile scolare nu pot asigura, nici pe departe, cerintele unei lecturi bazata pe bibliografiile scolare.

In mod obiectiv, intreaga politica de completare a colectiilor s-a realizat urmarind aceasta situatie. Acest segment de populatie ramane, pentru Biblioteca Judeteana Arges, principalul „client” informational, insumand, la nivelul anului 2001 – 72,2 la suta din totalul utilizatorilor inscrisi. Aceasta situatie este, cantitativ multumitoare, obiectivul nostru final, in noul sediu, fiind atragerea la lectura si la folosirea celorlalte servicii ale bibliotecii, a altor categorii socio-profesionale. In acest sens, dorim sa folosim o politica „agresiva”, in sensul bun al cuvantului, pe primul plan regasindu-se si publicitatea facuta colectiilor bibliotecii si activitatilor desfasurate. De asemenea, racordarea al Internet, precum si realizarea unei sali multimedia, vor da noi dimensiuni lecturii.

Anul 2001 a insemnat un „varf” si in ceea ce priveste totalul publicatiilor consultate: 370.299, dintre acestea 32,9 la suta apartinand beletristicii. O crestere spectaculoasa, in perioada 1991-2001 s-a inregistrat in cazul publicatiilor social-politice, de la 34.487 publicatii consultate in anul 1991 la 101.882 publicatii consultate in anul 2001. La fel, in aceeasi perioada, a crescut semnificativ circulatia volumelor in limbi straine, de la 4.407 in 1991, la 17.569 in anul 2001. Acest fenomen demonstreaza faptul ca fondul de publicatii al bibliotecii a putut face fata schimbarilor majore de la nivelul intregului sistem socio-economic. De remarcat este si cresterea numarului de ziare si reviste consultate in biblioteca: de la 54.529 in anul 1991 la 157.946 in anul 2001.

O situatie interesanta deriva din analiza raportului dintre numarul de publicatii imprumutate la domiciliu si cel al publicatiilor consultate in biblioteca. Daca pentru perioada 1991-1998 raportul era net in favoarea publicatiilor imprumutate la domiciliu (de exemplu, in anul 1998, 201.298 publicatii erau imprumutate la domiciliu si numai 85.503 erau consultate in biblioteca) pentru perioada 1999-2001 aceasta diferenta se estompeaza foarte mult – in anul 2001, 190.934 publicatii erau imprumutate la domiciliu, iar 179.365 erau consultate la biblioteca. Explicatia acestei situatii deriva din conjunctura economica si din politica de completare a colectiilor folosita de biblioteca noastra: in conditiile in care preturile la carte au crescut permanent, iar fondurile au devenit cu totul insuficiente s-a preferat achizionarea unui numar mai mare de titluri, intr-un numar de exemplare mai mic. De aici si cresterea importantei salilor pentru lectura, care pun in valoare depozitul general.

Toate aceste date si corelatii statistice scot in evidenta atat punctele constante, cat si schimbarile survenite atat la nivelul mediului in care biblioteca activeaza cat si la nivelul strategiei de dezvoltare a institutiei.

Proiectarea si realizarea noului sediu al Bibliotecii Judetene Arges au luat in calcul aceste schimbari, vizand racordarea la coordonatele moderne, care sa permita atat personalizarea institutiei in spatiul comunitar, cat si relationarea cu spatiul national si european. Din acest punct de vedere, biblioteca noastra este prezenta in structurile profesionale ale ANBBPR, contribuind, de multi ani, la realizarea unor proiecte de dezvoltare in domeniul bibliotecilor publice.

Abordarile de mai sus nu au putut surprinde decat putine dintre problemele care stau in fata bibliotecilor publice in general, in fata Bibliotecii Judetene Arges in particular. Consideram ca bibliotecile publice din Romania reprezinta un element strategic in realizarea societatii informatinale. Pentru atingerea acestui obiectiv devenirea bibliotecii publice reprezinta o miza fundamentala intr-o lume interdependenta si globalizanta.

Dr. Octavian Mihai Sachelarie

Material publicat in "Biblioteca: Revista de bibliologie si
stiinta informarii",
Bucuresti, 2003, nr.9